

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОМАТЕРІАЛІВ ДЛЯ САМО- І ВЗАЄМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛОМОВНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ В АУДІЮВАННІ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

USING AUDIO MATERIALS FOR SELF AND PEER ASSESSMENT OF FUTURE PHILOLOGISTS' ENGLISH LISTENING COMPETENCE

У статті розкриваються особливості відбору, упорядкування та використання аудіотекстів для само- і взаємоконтролю рівня сформованості англомовної компетентності в аудіюванні у майбутніх філологів. Детально аналізуються якісні та кількісні критерії відбору аудіоматеріалів. Серед якісних характеристик вирізняються автентичність, доступність та посильність, відповідність віку, інтересам та потребам студентів, тематичність, представленість різноманітних типів текстів і стилів мовлення, новизна та актуальність інформації. Кількісні критерії включають обсяг аудіотексту, темп мовлення та кількість прослуховувань. Автентичність виражається в реальних англомовних розмовах із властивими їм характеристиками: перебиваннями, повторами, виправленнями, надмірною емоційністю, образністю. Доступність означає, що аудіоматеріали повинні бути доступними для студентів у будь-який час. Наші аудіотексти представлені в автономному режимі з усіма тестами, які перевіряють розуміння майбутніх філологів прослуханої інформації. Критерій посильності розкриває ідею, що аудіотексти повинні відповідати рівню англійської мови студентів. Відповідно до програми це рівень B2. Критерій відповідності віку, інтересам та потребам студентів підкреслює, що аудіотексти мають бути цікавими для молоді, щоб активізувати їхню мотиваційну фазу слухання. За критерієм тематичності аудіоповідомлення вибудовуються навколо тематичних блоків «Людина», «Україна» та «Великобританія», згідно з чинною програмою. Відповідно до критеріїв типів мовлення та стилів тексту виокремлюємо три стилі: інформаційний, розмовний та науковий. За критерієм новизни та актуальності інформації тексти повинні мати пізнавальну цінність та бути актуальними. Згідно з кількісними критеріями темп та звук мають бути середніми, що відповідає вимогам рівня B2. Майбутні філологи мають слухати текст двічі. Перед другим прослуховуванням необхідно ставити нове комунікативне завдання. Тривалість звучання аудіотексту має бути до трьох хвилин, згідно з вимогами програми та рівнем B2. З часом у міру набуття навичок і вмінь в аудіюванні тривалість звучання тексту можна збільшувати.

Ключові слова: аудіотекст, якісні критерії, кількісні критерії, майбутні філологи, само- і взаємоконтроль.

In the article, we reveal peculiarities of selecting, organizing and using audio texts for future philologists' self and peer assessment of English listening competence. We deeply analyze qualitative and quantitative criteria of selecting audio materials. Among qualitative characteristics, we identify authenticity, accessibility and applicability, compliance with the age, interests and needs of students, thematic quality, representation of various types of texts and speech styles, novelty and relevance of information. Quantitative criteria include the length of an audio text, the pace of speech, and the number of listenings. Authenticity is expressed in real English speaking conversations with its inherent characteristics: interruptions, repetitions, corrections, excessive emotionality, and imagery. Accessibility means that audio materials must be accessible by students any time they would like to improve their listening skills. Our audio texts are represented offline with all the tests that check the students' understanding. Applicability proves the idea that audio texts must be applicable to students' level of English. According to the Curriculum, it equals B2 level. The criterion of compliance with the age, interests and needs of students states that audio texts should be interesting for young people to activate their motivational phase of listening. According to the thematic criterion audio texts touch upon the thematic blocks "People", "Ukraine" and "Great Britain", relevant to the Curriculum. According to the criteria of speech types and text styles, we distinguish three styles: informational, conversational and scientific. According to the criterion of novelty and relevance of information, texts must have cognitive value and be relevant. According to the quantitative criteria, the tempo and sound must be average, which meets the requirements of level B2. Future philologists should listen to the text twice. Before the second listening it is necessary to set a new communicative task. The duration of the audio text is up to three minutes, responding to the requirements of the Curriculum and B2 level. With time and the acquisition of skills and abilities in listening, the duration of listening can be increased.

Key words: audio text, qualitative criteria, quantitative criteria, future philologists, self and peer assessment.

УДК 371.385:811.111
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/41/1.7>

Крпачтова Я.А.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри романо-германських мов
Національної академії
Служби безпеки України

Гайдученко А.Г.,
ст. викладач кафедри
романо-германських мов
Національної академії
Служби безпеки України

Миринова І.М.,
ст. викладач кафедри
романо-германських мов
Національної академії
Служби безпеки України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Аудіювання – це природний вид мовленневої діяльності, що полягає в складному вмінні сприймати і розуміти мовлення на слух при одно-разовому пред'явленні. Аудіювання – одночасне сприйняття мовної форми та розуміння змісту висловлювання [3, с. 177].

Англомовна компетентність в аудіюванні (АКА) складається з рецептивних навичок (фонетичних,

лексичних та граматичних), тобто навичок сприймати і розуміти звучання слова, його значення та граматичну форму; відповідних знань (фонетичних, лексичних, граматичних та лінгвосоціокультурних), а також мовленнєвих умінь, наприклад, розбивати текст на логіко-сміслові ідеї, виокремлювати головне, визначати тему аудіоповідомлення; встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту тощо [2, с. 32].

Для формування АКА майбутнім філологам доречно користуватися як аудіоматеріалами, так і відеоматеріалами, які допомагають отримати інформацію слуховим, а також зоровим каналами (перегляд відео), що значно полегшує процес аудіювання. Складність формування аудитивних навичок і вмінь полягає в тому, що майбутні філологи не мають можливості змінити будь-що у тексті, який вони чують, та повинні встигати за швидкістю мовлення, яке звучить у запису, не зважаючи на фонові шуми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Для ефективного навчання розуміння іншомовної інформації на слух необхідно використовувати аудіювання на кожному занятті з іноземної мови. Зокрема, потрібно правильно підбирати аудіотексти, які будуть цікаві та корисні здобувачам вищої освіти. Критерії відбору аудіотекстів досліджувались різними науковцями, такими як: О.Ю. Бочкарьова (професійно спрямовані повідомлення), О.А. Мацнєва (аудіотексти з національними та регіональними типами вимови), І.М. Літвін (тексти-інтерв'ю), О.О. Сіваченко (драматичні твори) та інші. Вважаємо також за необхідне звернути увагу на критерії відбору відеофонограми та текстів для читання, які обґрунтували такі дослідники, як Н.П. Андронік, О.В. Бирюк, С.І. Кіржнер, О.С. Конотоп, І.В. Корейба та інші, тому що можлива екстраполяція цих критеріїв на відбір аудіотекстів, виходячи з їхньої дидактичної природи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду джерел, що стосуються вищезазначеної проблеми, впливає, що аудіо- та відеоматеріали використовувалися з різною метою, але для само- та взаємоконтролю (СВК) рівня сформованості АКА у майбутніх філологів відбір аудіо та відео ще не здійснювався. Основними факторами, якими ми оперуємо, для визначення критеріїв відбору аудіотекстів для СВК рівня сформованості АКА є: якісні та кількісні показники аудіювання як-от: характер мовного матеріалу аудіотексту, ступінь розуміння, ступінь адаптованості тексту, вид мовлення, що сприймається, тривалість звучання, темп мовлення, кількість прослуховувань; вимоги Програми до рівня сформованості мовленнєвої компетенції в аудіюванні; обґрунтовані і проведені дослідження з цієї проблеми.

Отже, **мета статті** – визначити та проаналізувати критерії використання аудіотекстів для само- і взаємоконтролю рівня сформованості англomовної компетентності в аудіюванні майбутніх філологів.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «критерії відбору» розуміємо основні ознаки, за допомогою яких якісно і кількісно оцінюється текстовий матеріал з метою доцільності або

недоцільності його використання як навчального матеріалу [2, с. 46].

Враховуючи основні фактори, вирізняємо такі критерії відбору аудіотекстів для само- і взаємоконтролю АКА здобувачів вищої освіти. **Якісні:** автентичності, посильності та доступності, відповідності віковим інтересам і потребам студентів, тематичності, представленості різноманітних типів текстів і стилів мовлення, новизни й актуальності інформації. **Кількісні:** обсягу тексту, темпу мовлення, кількості прослуховувань.

Загальноновизнаним для відбору аудіотекстів є **критерій автентичності**. Автентичні тексти є еталонами реальної комунікації зі властивими їй характеристиками: перебиваннями, повторами, виправленнями, недомовленістю, зайвою емоційністю, образністю, менш чіткою організацією у сфері синтаксису та іншими. Менш складними є напівавтентичні тексти, тобто автентичні за своєю природою тексти, але оброблені та скорочені. Джерелом таких напівавтентичних текстів є: автентичні навчальні посібники та аудіокурси таких видавництв, як: The Linguaphone Institute Limited, Express Publishing, Oxford University Press, Cambridge University Press та інші. У нашому дослідженні в процесі СВК рівня сформованості АКА у студентів I-II курсів мовних спеціальностей будемо використовувати як власне автентичні аудіотексти, так і напівавтентичні, оскільки вважаємо, що обидва види текстів сприятимуть розумінню мовлення з усіма специфічними притаманними реальній комунікації властивостями та допоможуть значно швидше і з найменшими затратами зусиль досягнути бажаного результату – в контексті нашого дослідження рівня B2.

За **критерієм посильності та доступності** аудіотекст розглядається нами з урахуванням мовного та лінгвосоціокультурного потенціалу. Мовний та лінгвосоціокультурний потенціал тексту виражається у фонетичному, лексичному, граматичному та фоновому оформленні, який за чинною Програмою наприкінці I курсу відповідає рівню B2.1 та наприкінці II курсу – рівню B2.2 [5, с. 37]. Для слухання аудіотекстів студенти I-II курсів мають володіти певними знаннями (фонетичними, лексичними, граматичними, фоновими), які і відбиватимуться в мовному та лінгвосоціокультурному аспектах аудіотексту. Наприклад, лінгвосоціокультурне оформлення аудіотексту передбачає знання студентами: реалій (безеквівалентних ЛО, аббревіатур, назв подій, імен історичних осіб, географічних назв); фонові лексики; прислів'їв та приказок. Лінгвосоціокультурна інформація аудіотексту виражається як експліцитно, так і імпліцитно [2, с. 45]. Експліцитно виражений лінгвосоціокультурний потенціал – це вищезгадані реалії (безеквівалентні ЛО, аббревіатури, назви подій, імена історичних осіб тощо); фонові лексика;

крилаті вирази, афоризми, прислів'я і приказки, ідіоматичні вирази, що створюють окрему групу фонових знань. Імплицитне віддзеркалення лінгвосоціокультурного потенціалу проявляється в уяві, асоціаціях і поняттях, що виникають у слухача в процесі слухання та ознайомлення з фоновою інформацією аудіотексту. Екстралінгвістична інформація аудіотексту передається через музику і шуми; невербальна – засобом сприйняття пауз, зітхань, інтонації, гучності голосу, темпу мовлення, акцентування тощо.

Стосовно фонетичного оформлення відібрані аудіотексти мають бути зразками нормативної вимови "standart accent", що вказано в чинній Програмі щодо рівня B2 [5, с. 66]. Загалом Програма передбачає, що мовний матеріал аудіотекстів для I-II курсів має бути зразком літературної англійської мови [5, с. 48, 66, 178].

Отже, для організації СВК рівня сформованості АКА відбираються тексти, що містять автентичний мовно-мовленнєвий і лінгвосоціокультурний матеріал, який є доступним для студентів I-II курсів. Від цього залежить успішність перебігу аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, оскільки лише за такої умови увага слухача може бути зосереджена на змісті тексту. Доступність мови тексту забезпечує можливість для автоматизації механізмів аудіювання – швидкого розпізнавання мовного матеріалу, збільшення поля розпізнавання, що впливає на повноту та глибину розуміння. Таким чином, за умов урахування словникового запасу студентів I-II курсів, ігнорування ними незнайомих граматичних форм та лексичних одиниць, здогадка про їхнє значення, розпізнавання лінгвосоціокультурної, невербальної та екстралінгвістичної інформації сприятиме розумінню аудіо текстів.

Критерій відповідності віковим інтересам та потребам студентів. Добираючи аудіотексти, слід зважати на особистий життєвий досвід та набуті знання студентів. Крім мовної форми, передбаченої Програмою для студентів I-II курсів, необхідно враховувати і можливі знання та життєвий досвід, притаманний 18-19-тирічним молодим людям. Важливо, щоб аудіоматеріали могли зацікавити, привабити осіб цього віку, інакше розуміння може не настати, тому що не буде активізована мотиваційно-спонукальна фаза слухання.

Критерій тематичності стосується змісту і передбачає відбір аудіотекстів, які відповідають темам спілкування, що вивчаються на I та II курсах майбутніми філологами. Ми вже зазначали, що зміст тексту цікавий для слухача, якщо він відповідає його інтересам та досвіду, тому за чинною Програмою тематика I курсу вибудовується навколо тематичного блоку "Людина", відбиваючи зміни у соціальному досвіді студентів: особиста ідентифікація, зовнішність та характер, сім'я; домівка, місце проживання; студентське життя,

навчання, інтереси та турботи молоді; продукти харчування, приготування страв, національні кухні; магазин, покупки; погода, пори року; рідне місто, село [5, с. 42-48].

На II курсі передбачається опрацювання тем, які згруповані навколо таких тематичних блоків, як «Життя людини» та «Україна і Великобританія», а саме: засоби масової інформації; театр, розвиток театру в Великобританії; піклування про здоров'я, здоровий спосіб життя, спорт; мандри, засоби пересування, подорож різними видами транспорту; Лондон, Київ, визначні місця; Великобританія, Україна [10, с. 60-65].

Критерій представленості різних типів тексту та стилів мовлення. Спираючись на вимоги програми для студентів мовних спеціальностей, зазначимо, що студенти I та II курсу мають розуміти, сприймаючи на слух, загальну та детальну інформацію, представлену в таких типах текстів, як: інтерв'ю, короткі академічні розмови, новини, програми про поточні події, оголошення, бесіди (в тому числі на наукову та професійну тематику), розповіді та описи. Ми відносимо ці типи текстів до таких стилів мовлення: інформаційний (оголошення, новини, програми про поточні події); науковий (бесіда, розповідь, дискусія, короткі академічні розмови); розмовний (розповідь, опис, бесіда, дискусія, короткі розмови). Вважаємо, що можлива кореляція між типами текстів та видами аудіювання. Сприйняття і розуміння новин, програм про поточні події, оголошень (тобто текстів переважно інформаційного стилю) було б доцільно перевіряти глобально, тобто перевіряється розуміння основної інформації таких типів текстів. Тоді як детально можна перевіряти бесіди (наукового та розмовного стилів), короткі академічні розмови, тобто переважно діалогічне або полілогічне мовлення, де виражаються різні погляди тощо. Перевірці розуміння специфічної інформації сприятимуть такі типи текстів, як розповіді, дискусії, бесіди розмовного чи наукового стилю.

Критерій новизни та актуальності інформації. Безумовно, аудіотексти, що відбираються, повинні містити нову та актуальну для студентського віку інформацію, що має пізнавальну цінність. Новизна інформації забезпечує умови, за яких слухання тексту функціонує як пізнавальна діяльність, виступає як засіб здобуття нових знань. Новизна інформації забезпечується шляхом відбору текстів, що відповідають сучасному стану розвитку суспільства й існуючим у ньому соціальним відмінностям. Цей критерій стосується перш за все текстів інформаційного стилю мовлення, а потім розмовного та наукового. Новизна й актуальність інформації характерна для новин, оголошень, репортажів, програм про поточні події, бесід на наукову чи професійну тематику тощо, які оперативні та різнобічно висвітлюють події, погляди.

Поряд із новою інформацією тексти мають містити й інформацію, вже відому реципієнту. Надлишкова інформація покращує сприйняття аудіотексту, тому що створює умови для антиципації, підвищує її достовірність та полегшує цим самим розуміння змісту [2, с. 56].

Критерії кількості прослуховувань, темпу мовлення та обсягу тексту. За Програмою для мовних спеціальностей студенти I-II курсів, для того щоб наприкінці навчального року досягнути рівня розуміння B2 (I курс – B2.1., II курс – B2.2.), мають сприймати на слух мовлення середнього темпу та звуку [5, с. 48-49, 66]. Якщо в реальному житті ми не зрозуміли носія мови з першого разу або зрозуміли, але не точно, ми просимо мовця повторити репліку ще раз і по можливості чіткіше та повільніше. Під час сприйняття автентичних та напіваавтентичних текстів, цебто новин, бесід, дискусій, розмов, оголошень, розмов про поточні події, їх уповільнення просто неможливе. Тому почути текст вдруге необхідно для студента для того, щоб упевнитися, чи правильно він зрозумів хоча б суть повідомлення, якщо навички та вміння сприйняття ще не напрацьовані. Якщо він зрозумів основне, то почути або уточнити деталі або ж специфічну інформацію, яку студент не зрозумів чи зрозумів неясно. Цілком логічно, що паузи в аудіоповідомленні сприятимуть його розумінню, оскільки студент може подумки повернутися до попередньої фрази і опрацювати її ще раз (перекласти, якщо необхідно, або ж залишити в пам'яті в образі певного концепту). Потрібно надавати інше комунікативне завдання студентам під час повторного сприйняття аудіоповідомлення, що допоможе їм зорієнтуватися в тексті, якщо обидва завдання під час першого та повторного прослуховування методично грамотно сплановані.

Що стосується **обсягу** повідомлення, тобто тривалості звучання аудіотексту, то вважаємо, що на мовних факультетах починати слід з аудіювання текстів 2-3 хвилин, а потім поступово збільшувати обсяг аудіотекстів до 15-20 хвилин [2, с. 57]. Слухаючи короткі, але змістовні тексти, студент поступово напрацьовує навички і вміння сприймати і розуміти повідомлення, які надалі сприятимуть розумінню (глобальному, детальному, специфічному) більш складних у лінгвістичному плані та довших аудіотекстів. У разі аудіювання більш довгого тексту, корисніше буде слухати його частинами, даючи при цьому різні комунікативні завдання для кожної окремої частини, щоб не переобтяжувати реципієнтів і не викликати інформаційного перевантаження, яке може призвести до швидкої втомлюваності, погіршення уваги, відмови від сприйняття інформації взагалі.

Висновки. Через ресурси мережі Інтернет за розглянутими критеріями відбиралися

автентичні аудіотексти, створені носіями мови задля отримання інформації, а також напіваавтентичні англомовні тексти, створені носіями мови для навчання іноземців. Джерелом відбору таких аудіотекстів стали радіопрограми: Six Minute English www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/general/sixminute/index.shtml, Private Lives, Family Focus, Focus on Health, <http://www.bbc.co.uk/podcasts>, Learning English <http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/> та інші. Таким чином, ми обґрунтували критерії, за якими відбирали аудіотексти для СВК рівня сформованості АКА. До них належать **якісні критерії**: автентичності, посильності та доступності, відповідності віковим інтересам і потребам студентів, тематичності, представленості різноманітних типів текстів і стилів мовлення, новизни й актуальності інформації – та **кількісні критерії**: обсягу тексту (тривалості звучання), темпу мовлення, кількості прослуховувань. Вважаємо, що ці критерії повною мірою відповідають змісту навчання і контролю, оскільки СВК виконує як навчальну, так і контрольну функції. Перспективою подальших розвідок у цьому напрямі може бути визначення критеріїв відбору текстів для читання, які будуть використовуватись для СВК рівня сформованості мовленнєвої компетенції в читанні у майбутніх філологів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 2003. 273 с.
2. Крапчатова Я. А. Методика організації само- і взаємоконтролю рівня сформованості англомовної компетенції в аудіюванні у майбутніх філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2014. 266 с.
3. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : навчально-методичний посібник / Бігич О. Б. та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2011. 344 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) : навчальний посібник / С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2008. 285 с.
5. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : проєкт / Ю. В. Головач та ін. Київ : Ленвіт, 2001. 245с.
6. Bologna Process : веб-сайт. URL: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/> (дата звернення: 04.09.2021).
7. British Council : веб-сайт. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/skills/listening/beginner-a1> (дата звернення: 23.09.2021).
8. Manual Relating Language Examinations to the CEFR Council of Europe : веб-сайт. URL: <http://relex.ecml.at/Resources/tabid/1231/language/en-GB/Default.aspx> (дата звернення: 25.09.2021).